

ОКУТУУНУН ИННОВАЦИЯЛЫК МЕТОДДОРУН ПАЙДАЛАНУУ ЖОЛДОРУ
ПУТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ.
WAYS OF USING INNOVATIVE METHODS.

Мусаканова Майрамкан ОГПИ

Аннотация: Аталган макалада интерактивдүү окутуунун зарылдыгы, билим берүү системасында жаңылануу, окутуунун инновациялык өңүттө өзгөрүшү, окутуу процессине инновациялык, ийкемдүү мамиле жасалышы, педагогикада окутуунун пассивдүү, активдүү, интерактивдүү моделдеринин айырмачылыгына карата көз караш айтылат.

Андан тышкары интерактивүү моделге карата инновациялык дискуссия, кейс, проектирлөө, мээ чабуулу аттуу методдордун ыктуу пайдалануу жолдору көрсөтүлүп, заманбап адистерди даярдоодо өтө маанилүү экендиги баса көрсөтүлөт.

Аннотация: В статье рассматриваются необходимость интерактивного обучения, обновление в системе образования, изменение обучения в инновационном направлении, инновационное, гибкое построение отношения к учебному процессу, пристальный взгляд на разницу между пассивной, активной, интерактивной моделей обучение в педагогике.

Кроме этого, были рассмотрены пути рационального использования методов инновационной дискуссии, кейса, проектирования, мозгового штурма в подготовке современных компетентных специалистов.

Abstract: This article discusses the need for interactive learning, changes in innovative education, novelty in the education system, a good innovative attitude to the educational process, a scientific point of view on the features of interactive models.

In addition, it shows how to properly use methods like brainstorming, designing, case study, innovative discussion, regarding interactive methods, and their important role in the preparation of modern professionals.

Түйүндүү сөздөр: Инновация, интерактивдүүлүк, методдор, ыкмалар, чыгармачылык, технология, презентация, проектирлөө, кейс, мээге чабуул, дискуссия, аңгемелешүү, ийкемдүүлүк окутуу, модель, проблема.

Ключевые слова: инновация, интерактивность, методы, творчество, технология, презентация, проектирование, кейс, мозговой штурм, дискуссия, беседа, гибкое обучение, модель, проблема.

Key words: innovation, interactivity, methods, ways, creativity, technology, discussion, conversation, brainstorm, model, problem.

Билим берүү системасында жаңылыктарды киргизүү, окутуу процессин инновациялык өңүттө өзгөртүү процесси жүрүп жатканда ар кандай иш аракеттерге инновациялык мамиле жасоо, учурдун талабы болуп жатканы баарыбызга белгилүү. Ошондуктан окутуу процессине инновациялык методдорду пайдалануу ар дайыма негизги орчундуу маселе болуп келет жана боло бермекчи 3 .

Педагогикада окутуунун бир нече моделин айырмалашат:

1. Пассивдүү билим алуучу - окутуунун “объектиси” катарында каралат (угуучу жана көрүүчү).
2. Активдүү – билим алуучу “субъект” катарында каралат (өз алдынча ишгер, чыгармачылыктуу тапшырмалар).
3. Интерактивдүү – өз ара аракеттенүүчүлүк.

Төмөндөгүчө моделдерде окутуунун эффективдүүлүгүнө карата түзүлүүчү шарттар, методдор, ыкмалар аныкталат.

Заманбап адистерди даярдоодо окутуунун интерактивдүү формасын киргизүү талапка ылайык учурдун талабы болуп саналат. Интерактивдүү окутууда пайдаланылуучу инновациялык методдордон дискуссия, кейс, проектирлөө, мээге чабуул студенттердин адис болуп калыптанышына жана алган билимдерин практикада колдонууга өбөлгө түзөт.

Инновациялык методдордун маңызы болуп, окутуу процессин диалог формада уюштурууда студенттер өздөрүнүн ойлорун так айтып берүүгө үйрөнүшөт, проблемалык жагдайларга анализ жүргүзүшүп, жагдайдан чыгып кетүү жолдорун жана чечимдерин табышат. Мындай методдор билим берүүнүн деңгээлин жогорулатат, студенттерди өнүктүрөт, билгичтиктерин жана көндүмдөрүн калыптандырат. Келечекте профессионалдык ишмердүүлүгүндө пайдалана алышат 3 .

Студенттерге лекция өтүп жатканда дискуссиянын элементтери, пикир алмашуу, мээге таасир этүү менен аңгемелешүү формада өтүлсө, алар студенттерди аңгемелешүүгө алып келип проблеманы коллективдүү изилдешет жана өз-ара пикирлеше башташат. Окугуп жаткан материалдын татаал жана көлөмдүү болгонунда дискуссия методу эффективдүү болот. Тайпанын студенттерин андай эле чоң эмес тайпачаларга (5-7 студенттен) бөлүп, аларга кандайдыр-бир турмушта кездешүүчү проблемалык жагдайларды аныктоону сунуш берүүгө болот. Окутуудагы дискуссия методу өтүлгөн материалды бышыктоо үчүн гана каралбастан, ар бир студенттин жеке тажрыйбасындагы билимдерин көрсөтө алуусуна жетишүүсү жана алардын коммуникативдүү жөндөмдүүлүктөрү, командалык духу, өз алдынча ой жүгүртүүсүнүн өсүшү каралат.

Кийинки эң маанилүү методдордун бири – кейс. Кээде “кейс стади” деп да аталат. Эгерде студенттерге кандайдыр-бир татаал жагдайды анализдөө берилсе, аталган методду колдонуп, татаал бөлүгүн белгилүү фактылардын негизинде жазып, сүрөттөп түшүнүктүү болушу үчүн бөлүктөргө бөлөт, андан кийин ар бир бөлүгүнө анализ жүргүзүшүп түшүнүктөрдү жалпылашып, жыйынтык чыгарышат. Кейс методу анык бир маселелерди, проблемалуу жагдайларды чечет: конкреттүү ситуацияларда түзүлгөн проблемалардын тобун белгилөө; анын түзүлүшүн, факторлорун, келип чыккан ситуациянын пайда болуусуна түзүлгөн шарттарды аныктоо; баалоо системасын түзүү; абалды алдын-ала прогноздоо; иштелмелерди иштеп чыгуу жана иш аракеттердин программасын түзүү 2 .

Сабактарда бул методду пайдаланууда студенттердин педагогикалык практикага чыкканда пайда болгон проблемалуу ситуацияларды аныктап, ага карата иш аракеттерди жүргүзсө болот. Мисалы, “педагогикалык кесипке” киришүү же “үй бүлө педагогикасы” предметин өтүүдө “Окууга жетишпеген окуучулар менен иштөө” - деген темада студенттер менен чогуу дискуссия жүргүзүү менен кейс методун пайдалануу эффективдүү экендиги байкалат.

Түзүлгөн проблемалуу жагдайларды анализдөө методу студенттердин ой жүгүртүүсүнүн өсүшүн камсыздайт, натыйжада билим алып гана чектелбестен, профессионалдык иш аракеттеринде көндүмдөргө ээ болушат.

Инновациялык методдордон дагы бири проектирлөө методу бар.

Проект дегенибиз – студенттердин бирдиктүү максаты бар, бирдиктүү натыйжага жетүүгө багытталган өз ара келишилген шарттары менен аракет этүү технологиясы. Педагогикалык проектирлөөдө башкы шарт – окутуучудан да, студенттердин да чыгармачылыктуу иш аракетти талап кылат.

Проектирлөө технологиясы – студенттердин илим тармагы боюнча кызыктырган маселелерин жүзөгө ашырууга, болочоктогу максаттуу пландарын ишке ашырууга, жөндөмдүүлүктөрү менен акылын өстүрүүгө мүмкүндүк берет 3 .

Проектирлөө аракетин уюштуруудагы окутуучу менен студенттин иш аракеттери төмөнкү этаптардан турат:

- 1) Даярдык учуру (проектинин темасы, максаты аныкталат, жумушчу топ түзүлөт);
- 2) Программалоо (зарыл маалымат булагын аныктоо, жыйноо, талдоо, натыйжасын көрсөтүү, шарттарын аныктоо, баалоо критерийлерин аныктоо, жумушчу топтун милдеттерин бөлүшгүрүү);
- 3) Изилдөө (маалыматты жыйноо, аткарууда пайда болгон жагдайларды талдоо, проекттин ишке ашыруудагы тийиштүү нускаларды тандоо, коюлган максаттарды иш жүзүнө ашыруу);
- 4) Корутундуулоо (жыйынтык чыгаруу);
- 5) Проектини коргоо же презентациялоо жана аны баалоо .

Демек, проектирлөө методунун ар бир этабында окутуучу менен студенттин ой жүгүртүүсү, таанып-билүү, чыгармачылыгы өтө зарыл (2; 101-104).

Инновациялык билим берүүдөгү иш аракеттерди проектирлөө окутуу процессин уюштуруунун эффективдүү формасы, анткени студенттердин чыгармачылыктуу жөндөмдүүлүктөрүнүн өсүшүнө, таанып-билүүгө карата кызыгуусунун жогорулаганын камсыздайт. Бул метод сабак учурунда же сабактан тышкары учурда каалаган тапшырмаларына отчет, обзор берүү, реферат, доклад жазышып аны техникалык каражаттардын жардамы менен өз алдынча презентациялап берүүгө мүмкүнчүлүк берет 3 .

Проектирлөө методу, түзүлгөн проблемалуу ситуацияларды чечүүдө мүмкүнчүлүктү биринчи жактан түзүп берсе, экинчи жактан, илимдин ар кандай тармагынан (педагогика, психология, техника ж.б.) билгичтиктерге жана көндүмдөргө ээ болууну жаратат.

Бул учурларда студенттер ишпелмелерди аткаруучу катарында болуп калат, себеби алар компьютерди керектүү маалыматтарды алууда пайдаланышып, жеке ойлорун, элестөөлөрүн сабак учурунда башка студенттер менен бөлүшө алышат же пикирлешет. Сабактарды компьютердин жардамы менен өтүү убакытты үнөмдөөгө, айтылган пикирлерге кайрадан кайтып кайталоого жаңы теманы өтүүдө ага зарыл болгон учурларда өтүлгөн темага пайдаланууга, сабактын каалаган этабында эске түшүрүүгө, жаңы материалды өздөштүрүүгө ыңгайлуу мүмкүнчүлүк берет.

Студенттердин иштеп чыккан проектисин баалоодо төмөнкү критерийлер эске алынат:

- Жумуштарды аткарууда, коюлган талаптарды сактоо;
- Теманын толук ачып көрсөтүлүшү;
- Пайдаланылган адабияттардын көлөмү;
- Жазып келген тексттин системалуулугу, ишенимдүү ой жүгүртүүсүнүн оригиналдуулугу, жумуштун структурасынын тактыгы;
- Ал теманын мазмунун логикалуулугу, жетишпүүлүгү, маанилүүлүгү жана анын жыйынтыгы;
- Коюлган суроолордун маанисинин түшүнүктүүлүгү, талапка ылайыктуулугу, жооптордун тактыгы.

Окуу процессин активдештирүүчү методдордун ичинен “мээ чабуулу” методун алууга болот. Мээ чабуулу методуда ой жүгүртүүгө негизделген жооп табуучулардын тобунун ар кандай божомолдордон келип чыккан тапшырманы чечүү жолу болуп эсептелет.

Студенттердин бир нече идеяларынан иш жүзүнө ашырууга мүмкүн болгон идеялар тандалып, практикада пайдалануу мүмкүн болот.

Мээ чабуулунун биринчи этабында студенттерге тайпада талкууга так бир проблема коюлат, катышуучулар кезек-кезеги менен сунуштарын айтышат. Экинчи этабында алар талкуулашат, анализ жүргүзүшөт. Үчүнчү этабында жыйынтыгын белгилүү бир принцип боюнча презентациялашат.

“Мээ чабуулун” жүргүзүүдө тайпалардын катышуучуларын бир нече тайпачага бөлүштүрүүгө болот:

- Коюлган проблеманы чечүүгө карата ар түрдүү ойлорду айтуучу идеялардын топтому;
- Сунуш кылынган идеялардагы жагымсыз учурларды сындочулар;
- Сын-пикир айтылган ойлорду топтоп, конкреттүү шарттарда ой жүгүртүүчү аналитиктер.

Креативдүү окутуу ар бир студенттин интернет ресурсстарына эркин кирүүсүнө төмөндөгү принциптер негизделет:

- Креативдүү окутуунун негизин студенттер үчүн түзүлгөн билим берүүчүлүк;
- Студенттин сырттан алган билими менен ички муктаждыгынын дал келүүчүлүгү;
- Билим алуу мейкиндигиндеги студенттин жеке билим алуу чеги;
- Телеберүүлөрдүн жардамы менен иш жүзүнө ашыруудагы интерактивдүү сабактар;
- Студент тарабынан түзүлгөн иш аракеттин ачыктыгы.

Тактап айтканда, окутуунун инновациялык методдорунун негизин, активдүү методдор түзүшүн белгилөөгө болот. Ал методдор студенттердин чыгармачылыгын калыптандырууга, профессионалдык иш аракетине инновациялык мамиле жасоону түшүнүүгө, өз алдынча ой жүгүртүүсүнүн өсүшүнө, анык бир чечимди кабыл алуу шарттарда оптималдуу вариантын тандап алууну, билүүгө жардам берет. 1;186
Практикада көрсөткөндөй, профессионалдык окутууга багытталган жогорку билимдүү адистерди даярдоодо зарыл болгон шарт болуп эсептелет 3;182 – 188 .

Студенттерге билим берүүдө окутуунун ар түрдүү инновациялык методдорун, ыктарын пайдалануу, алардын билимге болгон кызыгуусу артат, чыгармачылыктуу мамилелери күчөйт, системалуу иш аракеттерди жүргүзүшөт. Окуу, тарбия жана өнүктүрүүчүлүк мааниге ээ болгон бүтүндөй маселелердин жыйындысын чечүүгө калыптанышат, багыт алышат.

Окутуучу сабакта ар түрдүү жолдор менен студенттерди өзүн-өзү текшерүүгө, өзүн-өзү анализдөөгө, өзүн-өзү баалоого үйрөтө алышат.

Колдонулган адабияттар:

1. Базилевич С.В., Брылова Т.Б., Лекин Г.Г. Использование инновационных и интерактивных обучения при проведении лекционных и семинарских занятий // наука Красноярья. – 2012. – №4, – С. 103-113.
2. Муратов А., Акматов К. Окутуунун жаңы технологиялары. – Бишкек, 2017.
3. Исак Бекбоевич Бекбоев. Инсанга багыттап окутуу технологиясынын теориялык жана практикалык маселелери. – Бишкек, 2015.
4. Осмоловская И.М. Инновация и педагогическая практика // Народное образование. – 2010. – №6. – С. 182-188.
5. Юрловская И.А. Проектные технологии как средство развития индивидуальности учащихся // Сибирский педагогический журнал (научно-практическое издание). – №3,2013. – С. 94-98.